

Hea keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kriteeriumid

2018. aastal võeti vastu Eesti keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava, mille ühe tegevusena alustati keskkonnahariduse kvaliteedisüsteemi loomisega. Eesmärk on saavutada ühtlane tase erineva taustaga keskkonnahariduskeskustes ning toetada keskkonnahariduse võrgustiku arengut ehk teisisõnu – saavutada heal tasemel ja usaldusväärse keskkonnahariduse kättesaadavus kõikjal Eestis. Muutunud tingimustes rahastab riik vaid kvaliteedimärgisega õppeprogrammides osalemist.

Kvaliteedisüsteem käsitleb

- keskkonnahariduslike õppeprogrammide kirjeldusi,
- juhendajate kvalifikatsiooni ja enesetäiendamist ning
- keskkonnahariduskeskusi kui keskkonnasäästlikult toimivaid üksusi.

Kvaliteedisüsteemi loomist juhib Eesti Keskkonnahariduse Ühing koostöös Kliimaministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga, kaasates huvitatud osapooli – keskkonnahariduse spetsialiste, õpetajaid jt. Tegevusi toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Allpool on loetelu keskkonnahariduslike õppeprogrammide* kirjelduste kvaliteedikriteeriumitest, mis pakuti välja Eesti keskkonnahariduse ekspertide koostöös. Käesolev juhend on mõeldud programmide koostajatele ja korraldajatele eneseanalüüsiks ja -arenduseks ning rahastajatele programmide kirjelduste kvaliteedi hindamiseks.

Juhend keskendub õppeprogrammi kvaliteedi seisukohast olulistele võtmeelementidele, nagu eesmärgid, sisu ja metoodika, õppekeskkond, juhendaja pädevus ja koostöö kooliga kui programmi tellijaga. Seega on põhiküsimus selles, kas programmi kirjelduses on piisavalt vajalikku infot programmi kvaliteedi kohta ning kas kavandatu on sobiv tulemuslikuks ja õppijatele huvi pakkuvaks keskkonnahariduslikuks tegevuseks.

*Keskkonnahariduslik õppeprogramm on õppe vorm, millel on kindel ajavahemik, kus õpitegevus on organiseeritud. Kasutatakse aktiivõppe meetodid, sh õuesõpet, kus osaleja ise uurib, katsetab ja avastab. Käsitletav temaatika tugineb loodusteaduslikele alustele, on seostatud riikliku õppekava ning jätkusuutliku arengu põhimõtetega.

Keskkonnahariduslik õppeprogramm avab inimese seoseid ümbritseva keskkonnaga ning kujundab positiivset suhtumist loodusesse (mõtestatud looduskontakti loomine) ja keskkonnahoidlikku käitumist (kestliku arengu toetamine).

Abimaterjalideks programmi loojale on keskkonnahariduslike õppeprogrammide juhendajate [pädevusmudel](#) (2023) koos keskkonnahariduse [juhendaja käsiraamatuga](#) (2025).

[Keskkonnahariduse portaal](#) on Eestis peamine infokanal, kust õpetajad saavad teavet pakutavatest keskkonnahariduslikest õppeprogrammidest. Portaali kaudu saab õpetaja tellida programme, anda tagasisidet jm. Portaalis avaldatud info põhjal hinnatakse õppeprogrammi kirjelduse kvaliteeti. On oluline, et kvaliteedi hindamise aluseks olev teave oleks täpselt seesama, mida näeb õpetaja.

Eesti Keskkonnahariduse Ühing, oktoober 2025

Keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kvaliteedi kriteeriumite loetelu

1. Õppeprogrammi pealkiri, kokkuvõttev kirjeldus ja üldandmed

Õppeprogrammi pealkiri, kokkuvõttev kirjeldus (kuvatakse keskkonnaharidus.ee portaalis pildi kõrval) ja üldandmed annavad vajaliku üldinfo kõikidele huvitatud osapooltele – nii õpetajale (kes asub otsustama, kas õppeprogramm on sobiv tema õpilastele) kui ka programmis osalevatele õpilastele ja nende vanematele.

Kriteeriumid:

- 1.1. Programmi pealkiri on kooskõlas programmi sisuga;
- 1.2. Õppeprogrammi kokkuvõttev kirjeldus on kooskõlas programmi sisuga;
- 1.3. Programmi sihtrühm on kirjeldatud: kooliaste (osalejate vanus), õppekeel, soovitatav grupi suurus jms. Programmi sihtrühmaks saab olla ainult üks kooliaste;
- 1.4. On märgitud programmi ajaline kestus ja sobiv toimumise aeg/ajastus;
- 1.5. On märgitud õppeprogrammi läbiviimise koht (keskuses, koolis, matkarajal vms);
- 1.6. On loetletud vajalik varustus (kummikud, peakate, joogivesi, kirjutusvahendid, võileivad vms), mida osalejad peavad ise kaasa võtma.

2. Õppeprogrammi eesmärgid

Programmi eesmärkideks on nii õpitulemused, valitud arendatavad üldpädevused kui ka käsitletava teema seosed jätkusuutliku arenguga. Selged ja õppijakeskselt sõnastatud eesmärgid võimaldavad lugejal otsustada, kas programmi teemad ja tegevused toetavad nende saavutamist ja võimaldavad hiljem hinnata tulemuste kvaliteeti.

Kriteeriumid:

- 2.1. On loetletud, milliste keskkonnateadlikkust suurendavate õpitulemuste (teadmised, oskused, hoiakud) saavutamist programm toetab;
- 2.2 On välja toodud seosed riikliku õppekavaga:
 - 1) milliseid **riikliku õppekava õpitulemuste** saavutamist toetab antud õppeprogramm, kasvõi osaliselt? Vali ja kirjuta kuni 4 toetatavat õpitulemust riiklikust õppekavast koos sealse numeratsiooniga, sõnastust muutmata ja lühendamata. Nt *Loodusõpetus, I kooliaste: 22) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist;*
 - 2) on valitud ja märgitud kuni 3 üldpädevust, mille arendamist programmi tegevused kõige enam toetavad;
 - 3) on märgitud **läbivad teemad**, mille sisu on seostatud programmi temaatikaga. Lisa ühe lausega, kuidas programm valitud läbivat teemat/teemasid toetab;
 - 4) on märgitud **õppeainete lõiming**, kui see kajastub programmi tegevustes.
- 2.3. On selgelt kirja pandud õppeprogrammi temaatika seosed läbiva teemaga Keskkond ja jätkusuutlik areng - kuidas käsitletakse seostatult looduse ja inimese suhteid (kultuuriline ja/või majanduslik vaatenurk).

3. Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Programmi sisu ja meetodite kirjeldus moodustab programmidokumendi põhiosa ning selle läbimõeldud kavandamine tagab kogu programmi ladusa läbiviimise ja eesmärkide saavutamise. Kvaliteeditsüklil algab eesmärkide seadmisest ja lõpeb tulemuste hindamisega.

Kriteeriumid:

- 3.1. Programmis esitatud peamised sisuteemad moodustavad terviku ja toetavad eesmärkide saavutamist;
- 3.2. Sisu on kooskõlas teadusliku maailmapildiga;
- 3.3. Valitud metoodika on otstarbekas ja sihtrühma arvestav (eakohane); tegevused on mõtestatud ja eesmärgipärased;

- 3.4. Kasutatakse aktiivõppemeetodeid, mis on kaasavad ja toetavad tõhusat õppimist;
- 3.5. Kasutatavad materjalid ja vahendid sobivad metoodikaga, on asja- ja eakohased ning neid on õpilaste arvu arvestades vajalikul hulgal;
- 3.6. Ajakasutus on otstarbekas, võimaldab sihtrühmal tõhusalt õppida (õpitu kohta küsimusi küsida, ise vastuseid pakkuda - arutleda ja mõtestada);
- 3.7. Programmi sisu ja tegevused sisaldavad mõtestatud looduskontakti ja kujundavad positiivset suhtumist loodusesse;
- 3.8. Programm lõpeb kokkuvõttega veendumaks, et eesmärkides kirjeldatud õpitulemused on teadvustatud.

4. Õppekeskkond (programmi läbiviimise koht)

Programmi läbiviimise koht peab toetama programmi eesmärkide saavutamist. Väljasõit on põhjendatud, kui programmi eesmärkide saavutamiseks vajatakse tavapärasest koolikeskkonnast ja selle lähiümbrusest erinevat õppekeskkonda.

Kriteeriumid:

- 4.1. Õppekeskkond ja selle eripära toetavad eesmärkides kirjeldatud tulemuste saavutamist ja on selleks vajalik; õppekeskkonna eripärad on märgitud (matkaraja pikkus, kitsad trepid, laudtee, hakkpuidurada, künklik maastik, soine ala vms);
- 4.2. Õppekeskkond on turvaline. Ohutuse tagamiseks on programmi kirjelduses nimetatud vajalikud meetmed. On kirjas, millal lepitakse grupiga kokku ühised käitumisreeglid;
- 4.3. Programmi kirjelduses on teave erivajadustega õpilaste võimaluste või võimaluste puudumise kohta õppeprogrammis osalemiseks. Täpsustatakse, kui on vajalikud erikokkulepped.

5. Juhendaja kvalifikatsioon ja õpetaja roll

Juhendajal on õppeprogrammi õnnestumises võtmeroll ja selleks vajalikke eeldusi on sageli keeruline kirjeldada. Programmi valiku üle otsustav õpetaja peaks eelnevalt teadma, kes asub programmi kirjelduses antud lubadusi ellu viima. Juhendaja kvalifikatsioon on üks vajalikke eeldusi teaduspõhise programmi läbiviimiseks.

Õppeprogrammi tulemuslikkus sõltub koostööst õpetajaga. Õpetaja peab olema teadlik enda rollist nii enne programmi, programmi ajal ja peale õppeprogrammi.

Kriteeriumid:

- 5.1. On märgitud programmi läbiviija(te) nimed, hariduslik taust ja kogemused (nt mis aastast on juhendaja rollis). Kui juhendajaid on rohkem, saab vajadusel linkida oma kodulehele vastava info juurde;
- 5.2. On kirjas programmi pakkuja ootused saatvale õpetajale tema rolli ja panuse osas enne õppeprogrammile tulemist, selle ajal ja peale õppeprogrammi toimumist.

6. Kooskõlastamine ja tagasiside

Ootuste ja vajaduste täpsustamine enne programmi toetab programmi sujuvat toimumist.

Õpetaja poolt programmile antud tagasiside aitab kaasa lasteaia/kooli ja keskuse koostööle ja programmide täiustamisele.

- 6.1. On kirjas, millal ja kuidas toimub infovahetus enne programmile tulekut kooli/lasteaia ja keskuse vahel. Vajadusel toimub programmi eesmärkide ja tegevuskava jms täpsustamine vastavalt sihtrühma vajadustele;
- 6.2. On kirjas, millal ja kuidas küsitakse programmil osalenud õpetajalt tagasisidet kogu õppeprogrammi kvaliteedi kohta.